

Ingediend via e-mail

Ministerie van Justitie en Veiligheid
t.a.v. mevrouw mr. E.D.G. Kiersch
Directeur Wetgeving en Juridische Zaken

Den Haag, 10 juni 2025
dossiernummer: 206382
uw kenmerk: n.v.t.
telefoonnummer: +31 (0)70 335 35 35
e-mail: secretariaat@advocatenorde.nl

Betreft: Concept wetsvoorstel bescherming vermogen in het familierecht

Geachte mevrouw Kiersch,

Bij brief van 10 maart 2025 heeft u de Nederlandse orde van advocaten (NOvA) ter consultatie voorgelegd het concept wetsvoorstel 'bescherming vermogen in het familierecht'. De NOvA voldoet graag aan uw verzoek en heeft zijn adviescommissie familie- en jeugdrecht gevraagd te adviseren.

Bijgaand stuur ik u het advies van de adviescommissie. De algemene raad sluit zich aan bij de overwegingen van de adviescommissie en verzoekt u deze bij de verdere uitwerking te betrekken.

Met de meeste hoogachting,
namens de algemene raad,

mw. mr. S.F.M. ten Berge
plaatsvervangend algemeen secretaris

bijlage: advies van de adviescommissie familie- en jeugdrecht

Bezoekadres

Prinses Beatrixlaan 5
2595 AK Den Haag
Tel. 070 - 335 35 35

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

www.advocatenorde.nl

Van : Adviescommissie familie- en jeugdrecht
 Datum: : 3 juni 2025
 Betreft : Concept wetsvoorstel bescherming vermogen in het familierecht

Voorwoord

De adviescommissie Familie- en Jeugdrecht van de Nova ziet aanleiding om te reageren op het concept wetsvoorstel bescherming vermogen in het familierecht. Ons advies treft u hieronder aan. Voor het gemak hebben wij de volgorde van te wijzigen wetsartikelen (zoals opgenomen in het wetsvoorstel) aangehouden. Aangezien het wetsvoorstel diverse rechtsgebieden (althans subgebieden) raakt (zoals het huwelijksvermogensrecht, alimentatie en erfrecht) is er in dit advies voor gekozen om per deel een aparte conclusie te trekken.

Huwelijksvermogensrecht

Art. 87a BW

- A. In dit artikel wordt allereerst vastgelegd dat voor alle vorderingen die voortvloeien uit de titels 6, 7 en 8 van boek 1 BW een verjaringstermijn van 5 jaar zal gelden. De commissie acht dit een wenselijke bepaling, echter wel met de volgende kanttekeningen.
 1. Gezien de plaatsing van deze tekst in art. 1:87a BW, volgend op art. 1:87 BW, dat handelt over vergoedingsvorderingen, gaat de commissie ervan uit dat artikel 1:87a BW is opgesteld met het oog op rechtsvorderingen die tussen echtgenoten ontstaan als gevolg van vermogensverschuivingen (vergoedingsrechten). Ook in de MvT wordt uitsluitend gesproken over vergoedingsrechten. De commissie vindt het van belang te vermelden dat de titels 6, 7 en 8 ruimere toepassing vinden dan enkel bij vermogensverschuivingen. Volgens de letterlijke tekst van art. 1:87a BW zou het artikel ook toepassing vinden bij andere vorderingen dan die uit een vermogensverschuiving ontstaan. Is dit de bedoeling? Dit wordt niet goed duidelijk uit de toelichting.
 2. De gedachte achter de termijn van 5 jaar is volgens de MvT dat een echtgenoot er niet tot in de lengte van dagen rekening mee hoeft te houden dat hij nog wordt aangesproken tot nakoming. De commissie onderschrijft dit belang. De commissie vraagt zich wel af of de voorgestelde termijn van 5 jaren niet te kort is.¹ In de MvT wordt als reden voor de 5-jarige termijn aangevoerd dat deze gelijk is aan de termijn die wordt aangenomen voor de verjaring van rechtsvorderingen uit periodieke verrekenbedingen (art. 1:141 BW) en aan de termijn voor de verjaring van rechtsvorderingen ontstaan uit ten behoeve van de gewone gang van de huishouding aangegane verbintenissen op grond van artikel 1:85 BW. Daarbij wordt verwezen naar rechtspraak en literatuur. De vraag is echter of deze vergelijking wel op gaat. De in de MvT vermelde uitspraak van de Hoge Raad van HR 5 juli 2024, (ECLI:NL:HR:2024:1027) regelt nu immers juist *niet* de verhouding tussen echtgenoten onderling, maar tussen een echtgenoot en een derde (contractspartij). In zoverre gaat deze vergelijking dus niet op. De in de MvT vermelde literatuur ten aanzien van art. 1:141 BW vermeldt weliswaar een verjaringstermijn van 5 jaar en noemt daarbij als grondslag voor deze termijn de artikelen 3:307 en 3:308 BW, maar het is de vraag in hoeverre de verwijzing naar art. 3:307 BW terecht is. In de

¹ Zie in dit verband tevens het lezenswaardige artikel van H.J. Weijers, 'Verjaring van rechtsvorderingen tussen echtgenoten', *EB* 2025/38, meer specifiek paragraaf 4.1, die meent dat in de jurisprudentie thans een termijn van 20 jaar (op grond van art. 3:306 BW) wordt aangenomen. Dan is 5 jaar een aanzienlijk kortere termijn. Ook plaatst Weijers vraagtekens bij de plaatsing van dit artikel (in Boek 1 of beter in Boek 3 BW).

MvT bij de invoering van art. 1:141 BW is nu juist alleen art. 3:308 BW genoemd²: *'In het zesde lid is bepaald dat de vordering tot verrekening niet eerder dan drie jaren na het einde van het huwelijk verjaart. Periodieke vorderingen verjaren op grond van artikel 308 van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek vijf jaren na het opeisbaar worden'*. Art. 3:308 BW handelt over verjaring van vorderingen tot betaling van geldsommen die bij het jaar of een kortere termijn moeten worden betaald (vandaar de aansluiting bij het jaarlijkse/periodieke verrekenbeding). Bedacht moet worden dat de afspraak tussen twee echtgenoten in huwelijkse voorwaarden, op grond waarvan zij overeenkomen om jaarlijks met elkaar te verrekenen en waarbij zij dus een termijn afspreken, een wezenlijk andere rechtsverhouding betekent dan die waarbij de ene echtgenoot (op grond van de wet) – doorgaans zonder zich ervan bewust te zijn – een vordering verkrijgt op de ander omdat hij in het vermogen van die ander investeert. Hieraan ligt geen afspraak ten grondslag om de vordering binnen het jaar terug te betalen.

3. Voorts moet bedacht worden dat, zelfs als wordt aangenomen dat de termijn van 5 jaar aansluit bij hetgeen al voor periodieke verrekenbedingen en/of overige vorderingen in de titels 6, 7 en 8 van boek 1 BW geldt, het maar de vraag is of deze korte termijnen wel toepassing kunnen vinden gezien het bepaalde in HR 23 december 2022, ECLI:NL:HR:2022:1936 (waarin over de verjaring van rechtsvorderingen bij vergoedingsrechten beslist is dat de rechtsverhouding tussen echtgenoten zich verzet tegen overeenkomstige toepassing van deze korte verjaringstermijnen). Ofwel: het wetsvoorstel gaat uit van een termijn waarvan de Hoge Raad zich nu juist onlangs nog de vraag heeft gesteld of deze termijn wel zo wenselijk is.
4. De commissie wil daarmee niet zeggen dat de termijn van 5 jaar onwenselijk is. De commissie vindt het juist van belang dat duidelijkheid wordt gecreëerd over de verjaringstermijn van vergoedingsvorderingen. Deze duidelijkheid is er nu immers niet. De enkele opmerking die de commissie maakt is of de termijn van 5 jaar voldoende doordacht is en of deze wel zo aansluit bij de in de MvT reeds gangbaar veronderstelde termijn van 5 jaar binnen het huwelijksvermogensrecht.
5. Tenslotte moet bedacht worden dat er op dit moment geen duidelijkheid is over de vraag wanneer een vergoedingsvordering opeisbaar is (art. 6:38 BW). In het kader van de opeisbaarheid van verrekenbedingen is hierover voldoende duidelijkheid (zie hetgeen de echtgenoten hierover zelf afspreken in huwelijkse voorwaarden, maar zie ook de standaard jurisprudentie over het niet nagekomen verrekenbeding (bijv. HR 2 december 2011, NJ 2012/173). Bij vergoedingsvorderingen is deze duidelijkheid er niet, anders dan dat de tendens lijkt te zijn om aan te nemen dat een vergoedingsvordering terstond opeisbaar is, dus direct vanaf de dag volgend op de gedane investering in het andere vermogen. De commissie geeft als suggestie mee om in artikel 1:87a BW ook de opeisbaarheid van de vergoedingsvordering te adresseren.

Overweging ten overvloede (ongehuwde samenlevers):

In het concept wetsvoorstel wordt enkel de verjaringstermijn (althans de verlenging daarvan) geregeld voor rechtsvorderingen tussen echtgenoten of geregistreerd partners en niet tevens voor ongehuwd samenwonenden. Op zichzelf bezien is dat begrijpelijk nu de bepalingen in Boek 1 BW van toepassing zijn op gehuwden/geregistreerd partners en *niet* op samenwoners (zie Hoge Raad 10 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:707). De commissie vraagt zich wel af of de wetgever bij het opstellen van onderhavig wetsvoorstel de bestaande omvang van de vergoedingsrechtenproblematiek voor ongehuwde samenwoners duidelijk voor ogen heeft. De laatste jaren is het aantal procedures over het bestaan en de verjaring van vergoedingsrechten bij ongehuwde samenlevers explosief gestegen. Ook in de

² MvT, Kamerstukken II 2000/01, 27 554, nr. 3 onder art. 1:141 BW.

literatuur is hier de afgelopen jaren in toenemende mate aandacht voor. Zonder volledig te willen zijn wil de commissie in ieder geval verwijzen naar het recent verschenen overzichtsartikel van mr.drs. J.H. Lieber, 'Is er ruimte voor vergoedingen bij informeel samenwonenden?', *FJR* 2025/11 en alle daarin aangehaalde jurisprudentie, literatuur en wetenschappelijk onderzoek. Zie onder meer het volgende citaat uit het artikel van Lieber:

"In de tijdschriftartikelen die zijn gewijd aan vergoedingen tussen informeel samenlevenden is een zelfde tendens/omslag zichtbaar als in 'de Asser': tot 10 mei 2019 (voorzichtig) optimistisch over de mogelijkheid van overeenkomstige toepassing van de rechtsfiguur van de vergoeding bij echtgenoten op informeel samenlevenden: daarna de constatering dat informeel samenlevenden het moeten doen met de rechtsfiguren uit Boek 6 BW, maar dat die weinig soelaas bieden. Treffend is dat onder woorden gebracht door Huijzer en Schrama die na een analyse van de rechtspraak concluderen dat een duidelijk juridisch kader bij vermogensverschuivingen tussen informeel samenlevenden ontbreekt en dat toepassing van de mogelijkheden van Boek 6 BW in de rechtspraak niet eenduidig gebeurt. Zij noemen ook bewijsproblemen, gebrekkig gevoerde procedures en onvoldoende motivering door de rechter in dit soort zaken. Het is voor hen de vraag of rechtsvorming in de rechtspraak de onduidelijkheid en rechtsonzekerheid over de afwikkeling van vermogensverschuivingen bij informeel samenlevenden kunnen oplossen en of de wetgever niet in zicht komt. Weijers vindt dat de uitspraak van de Hoge Raad van 10 mei 2019 voldoende mogelijkheden biedt, maar dat het in de praktijk tegenvalt; hij citeert met instemming Weltak die schrijft dat de rechtsgronden die de Hoge Raad noemt informeel samenlevenden onvoldoende ordening en rechtsbescherming bieden bij de afwikkeling van vermogensverschuivingen."

En verderop in het artikel:

"De wens van ingrijpen door de wetgever is de rode draad in veel van de literatuur die in onderdeel 5 is genoemd. De wetgever zou dan bijvoorbeeld artikel 1:87 BW van overeenkomstige toepassing moeten verklaren bij vermogensverschuivingen tussen informeel samenlevenden. Vermeldenswaard is in dit verband het onderzoek dat in 2011 al is gedaan naar materiële problemen en onbillijkheden na scheiding van (a.m.) informeel samenlevenden. De onderzoekers stellen voor in de wet voorzieningen op te nemen om de onbillijke gevolgen bij koude uitsluiting te mitigeren. Zij noemen als instrument bij vermogensverschuivingen tussen informeel samenlevenden de overeenkomstige toepassing van artikel 1:87 BW op ongehuwd samenwonenden. De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie geeft aan dit voorstel geen gevolg. Hij concludeert dat met artikel 1:87 BW nog geen ervaring is opgedaan, dat dit artikel niet eenvoudig toepasbaar is en dat het daarom nog te vroeg is om deze regeling van overeenkomstige toepassing te verklaren op ongehuwde samenwoners. Ik vermeld nog dat de wetgever ook op het gebied van het alimentatierecht een regeling voor informeel samenlevenden niet ziet zitten en dat heeft laten weten in een reactie op het rapport Alimentatie nu uit 2021. Het rapport beveelt de introductie van een alimentatieplicht na ongehuwd samenwonen (met de mogelijkheid voor samenwoners van een 'opt-out') aan. De Minister wil die aanbeveling niet opvolgen, omdat partners die niet kiezen voor een huwelijk of geregistreerd partnerschap zelf verantwoordelijk zijn voor het maken van afspraken over hun relatie; het invoeren van een wettelijke onderhoudsverplichting doet afbreuk aan de autonomie van partners."

De reden voor ingrijpen van de wetgever zijn hiervoor terloops al genoemd: rechtsbescherming en rechtszekerheid bij vermogensverschuivingen tussen informeel samenlevenden omdat de mogelijkheden die de wet nu biedt en de toepassing daarvan in de rechtspraak onvoldoende zijn."

Met het bovenstaande zegt de commissie niet dat het nieuw voorgestelde 1:87a BW ook zou moeten gelden voor ongehuwde samenwoners. De plaatsing in boek 1 BW lijkt daarvoor (mede gelet op de uitspraak van de Hoge Raad van 10 mei 2019) niet aangewezen, nog los van het feit dat daarvoor mogelijk ook eerst een wettelijke grondslag voor vergoedingsrechten tussen ongehuwd samenlevers moet worden gecreëerd alvorens een bepaling over de verjaring (en eventuele verlengingsgrond

daarvan) kan worden opgenomen. Wel acht de commissie het momentum aanwezig om het onderwerp van ongehuwde samenwoners opnieuw onder de aandacht van de wetgever te brengen.

- B. Voorts wordt in het artikel voorgesteld om de verlenging van de verjaringstermijn voor andere vorderingsrechten tussen echtgenoten dan die uit periodieke verrekenbedingen - net als de verrekenvordering van artikel 1:141 BW - met drie jaar te verlengen.

De commissie acht dit een zeer wenselijke aanvulling gezien de emoties die spelen rondom een echtscheiding waardoor vaak onvoldoende wordt stilgestaan bij de vermogensrechtelijke aspecten van de scheiding en de noodzaak om een lopende verjaringstermijn te stuiten. Het is bovendien een aanvulling die aansluit bij de over het algemeen te kort bevonden huidige termijn van zes maanden (zie ook de overwegingen van de Hoge Raad van 23 december 2022 (ECLI:NL:HR:2022:1936) waarin de Hoge Raad overweegt dat er geen duidelijke reden is waarom de verlenging tot drie jaar na het einde van het huwelijk niet ook geldt voor andere rechtsvorderingen tussen echtgenoten, zoals uit vergoedingsrechten. Het wetsvoorstel is in die zin een direct gevolg van de aansporing van de Hoge Raad om hierin verandering te brengen.

De commissie adviseert tenslotte positief over het voorstel om deze verlengingsgrond van toepassing te verklaren op alle rechtsvorderingen die tussen echtgenoten kunnen ontstaan, dus ook andere vorderingen dan vergoedingsvordering en verrekenvorderingen.

Art. 1:141 lid 6 BW

Voorgesteld wordt om dit artikel te laten vervallen. De commissie onderschrijft dit voorstel. Het artikel is immers overbodig met invoering van art. 1:87a BW.

Bescherming vermogen minderjarigen (boek 1 BW)

De voorgestelde wijzigingen worden in brede zin als zinvol en noodzakelijk beschouwd, vooral vanwege de verbeterde bescherming van het vermogen van het kind. Het is en blijft echter de vraag of ouders zich bewust zijn van de op hen rustende juridische plichten en of ouders en kinderen vervolgens de weg weten te vinden naar de kantonrechter.

Zowel ouders als kinderen moeten kennis hebben van deze voorgestelde bepalingen willen zij hiervan gebruik kunnen maken. Het is zeer de vraag of dit in de praktijk zo is. De commissie acht het dus van groot belang dat hierover voldoende voorlichting vanuit de overheid volgt voorafgaand aan inwerkingtreding van de wet.

Daarnaast wordt het vermogen van het kind bij onderbewindstelling van de ouders beschermd. Bij het aanvragen van een uitkering uit hoofde van de Participatiewet telt het vermogen van het kind wel weer mee. Voorgaande is ook in de huidige situatie (zonder wetswijziging) onbegrijpelijk gezien het vermogen van het desbetreffende kind niet ter vrije bepaling van de desbetreffende ouder staat. Bij een wetswijziging zou voorgaande in ieder geval ook moeten worden betrokken zodat dit op elkaar aansluit.

Kernpunten

1. De artikelen strekken tot bescherming van het kind wanneer het kind vermogen heeft c.q. verkrijgt. De ouders (wettelijk vertegenwoordigers) van het kind beheren het vermogen en dienen verantwoording af te leggen over dit beheer. Vraag blijft, wanneer komt het door deze ouders uitgevoerde beheer onder de aandacht van externe controle (uitgevoerd door de kantonrechter)?

2. Op het moment dat vastgesteld wordt dat de wettelijk vertegenwoordiger zelf niet in staat is om zijn of haar financiën te beheren en derhalve onder bewind wordt gesteld rijst de vraag of deze vertegenwoordiger wel in staat is om het vermogen van de minderjarige te beheren. Om die reden moet, wanneer vermogen van een ouder of voogd onder bewind wordt gesteld, door de desbetreffende kantonrechter tevens worden beoordeeld of er sprake is van beheer van vermogen van een minderjarige door de onderbewindgestelde vertegenwoordiger. Indien dit het geval is dan dient ook ten aanzien van het vermogen van de minderjarige een voorziening te worden getroffen.

Artikelsgewijs commentaar

Artikel I – Burgerlijk Wetboek

Artikel 253i, vierde lid, [het bewind van ouders]:

d. indien de kantonrechter op grond van artikel 370 of artikel 431, zesde lid, van dit boek heeft bepaald dat het bewind over het vermogen van het kind of een deel daarvan niet meer door de ouder of ouders wordt gevoerd.

Is deze toevoeging zinvol? Ja, het is een logisch gevolg van de mogelijkheid van de kantonrechter om te bepalen dat het bewind over het vermogen van een kind niet (geheel) door de ouders wordt gevoerd. Immers op het moment dat de ouder niet in staat is om over zijn eigen vermogen het beheer te voeren dient aangenomen te worden dat deze ook niet in staat is om het eigen vermogen te beheren van een derde laatst staan een kwetsbare minderjarige in een afhankelijkheidspositie. In dat kader is bekend dat een onderbewindgestelde in veel gevallen slechts kan beschikken over een beperkte hoeveelheid leefgeld.

Het kan in die gevallen aanlokkelijk zijn om gebruik te maken van het vermogen van de minderjarige om zo bepaalde uitgaven alsnog mogelijk te maken. In dat kader dient het vermogen van de minderjarige te worden beschermd tegen opnames welke niet in zijn of haar belang worden verricht.

Artikel 253j:

Daar het de intentie van de initiatiefnemer is dat het vruchtgebruik over het vermogen van het kind komt te vervallen, is de aanpassing van het onderhavige artikel begrijpelijk.

Echter volledig zicht ontbreekt op de volle omvang van de voorgestelde wijziging. Immers vruchtgebruik kan ook zien op het gebruik van gedeeld vermogen dat niet volledig eigendom is van een van beide ouders maar eigendom is van beide ouders gezamenlijk. Of een situatie kan zich voordoen waarin het eigendom van de woning waarin het gezin verblijft volledig ligt bij ouder 1.

Artikel 253ja [nieuw]

1. Indien de kantonrechter dit in het belang van de minderjarige noodzakelijk acht, kan hij op verzoek van een van de ouders of ambtshalve de ouder of ouders opdragen binnen een door hem bepaalde termijn een ondertekende beschrijving van het vermogen van het kind op te maken en deze beschrijving of een afschrift daarvan in te dienen bij de griffie van de rechtbank. De artikelen 339 en 340 van dit boek zijn van overeenkomstige toepassing.

2. De kantonrechter kan overeenkomstig het bepaalde in artikel 359 van dit boek aan de ouder of ouders de verplichting opleggen periodiek ter griffie van de rechtbank een rekening in te dienen van het bewind

over de goederen van de minderjarige. De artikelen 360 tot en met 362 van dit boek zijn van overeenkomstige toepassing.

3. De kantonrechter kan op verzoek van een van de ouders of ambtshalve de ouder of ouders verplichten om na het einde van het bewind onverwijld rekening en verantwoording te doen afleggen. De artikelen 373 en 374 van dit boek zijn van overeenkomstige toepassing.

4. *Ten aanzien van de kosten van de in het eerste tot en met derde lid bedoelde verplichtingen is artikel 372, tweede tot en met vierde volzin, van dit boek van overeenkomstige toepassing.* De kantonrechter kan bepalen dat de kosten niet ten laste van het kind, maar ten laste van de ouder of ouders komen.

Algemeen

Is het wenselijk dat er een nieuw artikel wordt opgenomen m.b.t. beschrijving van het vermogen?

Ter bescherming van het vermogen van het kind is het wenselijk om het mogelijk te maken dat de kantonrechter ouders kan opdragen een boedelbeschrijving op te stellen. Inderdaad is er meer toezicht mogelijk door deze regeling. Het is echter de vraag in hoeverre er uitvoering gegeven zal worden aan deze regeling. In het artikel wordt specifiek benoemd dat de rechter ook ambtshalve de opdracht kan verstrekken. Onduidelijk is echter in welke gevallen de rechter op de hoogte zal zijn van een situatie waarin hij een dergelijke opdracht zou willen opleggen. Voorgaande geldt ook voor het geval dat een ouder een beroep zou willen doen op voornoemde regeling, dit kan alleen de ouder ook weet van het bestaan van de regeling. Verder sluit het artikel aan bij artikel 1:339 lid 1 waarin een ondergrens wordt aangehouden van € 11.250,- waar binnen een eenvoudigere verantwoording plaatsvindt. Terwijl een dergelijk vermogen voor een jong meerderjarige aanzienlijk is en een groot verschil kan maken bij de opstart van zijn of haar volwassen leven.

In praktische zin vraagt de commissie zich af of er capaciteit bij de rechtbank is om dit op te pakken. Prioriteit blijft uiteraard de bescherming van het vermogen van het kind, ongeacht de hoogte van het drempelbedrag.

Uit de toelichting blijkt dat men in actie komt na ontvangst van signalen over slecht bewind van familieleden, van de minderjarige zelf of na informatie van de belastingdienst over een schenking of erfenis. Op het moment dat er daadwerkelijk sprake is van een situatie waarin misbruik wordt gemaakt van het vermogen van de minderjarige is het maar zeer de vraag of familieleden danwel de minderjarige zelf hiervan op de hoogte zijn. Veelal wordt een dergelijk feit pas vele jaren later geconstateerd als het geld al is verdwenen. Hoe kan hier preventief worden opgetreden om juist die minderjarige te beschermen? Wellicht kan hier in ieder geval een koppeling worden gemaakt met het erfrecht. Zodat na erfrechtelijke verkrijging bij (beneficiaire) aanvaarding in ieder geval direct opvolging kan plaatsvinden.

In dat kader is het afleggen van rekening en verantwoording aan een kind bij het bereiken van de meerderjarigheid over het bewind over het vermogen een wassen neus. Want indien er misstanden worden geconstateerd is het geld verdwenen en is het de vraag of er daadwerkelijk verhaal mogelijk is. Dit nog los van de zware emotionele taak die daarmee op de jongmeerderjarige wordt gelegd. In de praktijk zal het niet vaak voorkomen. In het kader van rechtsbijstand is het belangrijk dat de jongmeerderjarige in ieder geval kosteloos bijstand kan verkrijgen.

Lid 1

Geen opmerkingen over de inhoud van dit lid.

Lid 2

De grondslag van deze mogelijkheid zou wellicht toegevoegd kunnen worden. In welke situatie is de kans groot dat de kantonrechter die verplichting zal opleggen?

Lid 3

Het lijkt logisch dat bij het einde van het bewind rekening en verantwoording wordt afgelegd. Echter, de vraag is hoe dit in de praktijk zal werken. Immers, indien ouders al een traject bij de kantonrechter hebben lopen ter zake van het bewind op grond van bovenstaande artikelen, dan volgt de eindafrekening.

Indien ouders echter niet in dit traject zijn verwikkeld, is het de vraag of er rekening en verantwoording wordt afgelegd.

Lid 4

De kosten zouden sowieso niet ten laste van het kind moeten komen. De passage suggereert nu dat dat wel kan gebeuren.

Artikel 253l:

Lid 1:

Wenselijk

Lid 2:

Het is inderdaad wenselijk dit artikel aan te passen. In de praktijk komt het immers regelmatig voor dat het spaargeld van het kind verdampt door gebruik door ouders.

Lid 3:

Wenselijk.

Artikel 253 ma [nieuw]

Lid 1

Iedere gezaghebbend ouder voert in beginsel het bewind over het vermogen van een kind. Betekent dit dat iedere ouder die brief krijgt van de griffie? In de toelichting is opgenomen dat de ouder hierover schriftelijk wordt geïnformeerd door de griffie van de rechtbank. Het komt ook regelmatig voor dat er geen notaris betrokken is na een overlijden.

Dit artikel zal verder worden besproken onder het kopje "Erfrecht" van dit advies.

Artikel 253v

Lid 1:

Wenselijk

Lid 2:

Wenselijk

Artikel 282:

Lid 7:

Wenselijk

Artikel 377:

Lid 4

Wenselijk

Artikel 377aLid 3

Wenselijk

Artikel 431:Lid 6.

De bescherming van het vermogen van het kind staat voorop. Het is echter de vraag in hoeverre dit haaks staat op de regel dat bijvoorbeeld bij het aanvragen van een uitkering uit hoofde van de Participatiewet het vermogen van het kind weer wél meetelt. Het valt toe te juichen dat men het vermogen van het kind wenst te beschermen, maar dan moeten wel alle wetten op elkaar aansluiten. Geen inhoudelijk bezwaar.

Lid 7

Wenselijk

Bescherming vermogen minderjarigen (artikel 1:253ma BW en boek 4 BW)

De commissie herkent in het wetsvoorstel de volgende wijzigingen als betrekking hebbende op het erfrecht en zal die hierna becommentariëren:

- De toevoeging van het nieuwe artikel 1:253ma BW, waarmee een ouder van een minderjarige altijd een boedelbeschrijving van het gehele vermogen van het kind bij de rechtbank moet indienen als het kind “erfrechtelijk vermogen verkrijgt”, tenzij het vermogen onder de € 11.250 blijft (zie de toepasselijkheid van artikel 1:339 BW). En lid 2: elke erfrechtelijke verkrijging van een minderjarige moet op rekening met BEM-clausule worden geplaatst, waarover de ouder slechts met machtiging kantonrechter kan beschikken.
- De schrapping van het huidige artikel 4:35 lid 2 BW.
- Het nieuwe artikel 4:35 lid 3 BW waarmee de som ineens moet worden gestort op een rekening met BEM-clausule.
- De wijzigingen in artikel 4:37 BW waarmee, kort samengevat, het minderjarige kind uiterlijk tot het bereiken van de leeftijd van 21 jaar aanspraak kan maken op de som ineens. De vervaltermijn van negen maanden na overlijden erflater wordt verlengd naar het bereiken van de 21-jarige leeftijd door het kind. De verjaringstermijn van de rechtsvordering (nu: één jaar na overlijden erflater) wordt verlengd naar één jaar na het beroep van het kind op de som ineens.
- De wijzigingen in artikel 4:85 BW waarmee, kort samengevat, de vervaltermijn voor de legitieme portie bij minderjarige legitimarissen wordt opgerekt naar vijf jaar na het bereiken van de meerderjarigheid (en dus: tot 23 jaar). Voor meerderjarige legitimarissen geldt de huidige hoofdregel: legitieme portie vervalt uiterlijk vijf jaar na overlijden erflater of na een redelijke termijnstelling. De mogelijkheid voor een belanghebbende om aan de minderjarige legitimaris een redelijke termijn voor het beroep op de legitieme portie te stellen, vervalt.
- Het overgangsrecht met betrekking tot bovenstaande regelingen:
 - Artikel 1:253ma BW gaat alleen gelden voor verkrijgingen na inwerkingtreding van deze wet.
 - Sommen ineens hoeven alleen op een rekening met BEM-clausule te worden gestort als de som ineens na inwerkingtreding van de wet worden uitgekeerd.

- De nieuwe vervaltermijnen (som ineens en legitieme portie) gelden tevens voor ‘oude’ termijnen die bij inwerkingtreding van de wet nog niet zijn afgelopen. Voor reeds geëindigde termijnen biedt de wet geen verlenging.

Hierna worden groepsgewijs de voorgestelde wetsartikelen/wijzigingen besproken met telkens aan het slot ook een opmerking over het voorgestelde overgangsrecht.

Commentaar op artikel I letter I en artikel III van het wetsvoorstel

Artikel 1:253ma BW

Doel van dit nieuwe artikel is volgens de MvT om het maken van een boedelbeschrijving van het gehele vermogen van de minderjarige verplicht te stellen in alle gevallen waarin een minderjarige krachtens erfrecht vermogen verkrijgt, tenzij diens vermogen lager is dan € 11.250,--. Ook zal deze boedelbeschrijving ter griffie van de rechtbank ingediend moeten worden. In de concept wettekst wordt deze verplichting opgelegd aan “de ouder die het bewind over het vermogen van het kind voert”.

De commissie onderschrijft in beginsel de opvatting in de MvT dat het beschrijven van de erfrechtelijke verkrijging van een minderjarige van belang is om diens vermogensrechtelijke positie te beschermen en de ouder(s) bewust(er) kan maken van het vermogen van het kind, de verplichting dit vermogen afgescheiden te houden en hierover goed bewind te voeren.

De commissie acht het in beginsel ook wenselijk dat er één duidelijke regeling komt voor de beschrijving van het vermogen van minderjarigen in erfrechtzaken. Op dit moment is in erfrechtzaken niet altijd duidelijk of voor een minderjarige een boedelbeschrijving ter griffie van de rechtbank moet worden ingediend. De wet kent het testamentair Boek 4-bewind en het testamentair Boek 1-bewind (zie voor dit onderscheid J.H.M. ter Haar, *Minderjarigen en (de zorg voor hun) vermogen* (diss. Groningen), Bju 2013, hoofdstuk 4), die ook naast elkaar kunnen bestaan. Is alleen sprake van een Boek 4-bewind, dan dient de bewindvoerder weliswaar een beschrijving van de onder bewind gestelde goederen te maken (artikel 4:160 lid 1 BW), maar deze hoeft alleen ter griffie van de rechtbank te worden ingediend als de bewindvoerder door de rechtbank is benoemd. Is de bewindvoerder in het testament benoemd, dan geldt deze verplichting om de boedelbeschrijving in te dienen niet. De Boek 4-bewindvoerder legt in beginsel rekening en verantwoording af aan de (wettelijk vertegenwoordiger van) minderjarige rechthebbende (artikel 4:161 BW) zonder dat daarop toezicht wordt gehouden door de rechtbank (zie p. 14-15 van de Handleiding Financiële belangen Minderjarigen van de Rechtspraak, versie 12 november 2024).

Is er sprake van een Boek 1-bewind op de voet van artikel 1:253i lid 4 sub c BW, waarbij een *ander* dan de ouder als bewindvoerder wordt aangesteld, dan is deze bewindvoerder volgens de genoemde Handleiding onderworpen aan de regels van het voogdijbewind (dit sluit aan bij opvattingen in de literatuur: J.H.M. ter Haar in: S.F.M. Wortmann (red.), *Groene Serie Personen- en familierecht*, Deventer: Wolters Kluwer, art. 1:253i BW, aant. 8). De regels omtrent voogdijbewind bevatten wel een verplichting om een boedelbeschrijving in te dienen bij de rechtbank (artikel 1:338 BW). Deze regels worden in de praktijk niet altijd helder onderscheiden. Bovendien kan in een testament een combinatie van Boek 1-bewind en Boek 4-bewind worden ingesteld en kunnen de beide bewindsvormen van toepassing zijn op verschillende goederen. Daardoor is het moeilijk voor ouders of andere (testamentair) bewindvoerders, zeker zonder juridische bijstand, om te bepalen of er voor het minderjarige kind een boedelbeschrijving

bij de rechtbank moet worden ingediend. Ook is er een verschil tussen het beschrijven van alleen de onder bewind gestelde goederen (artikel 4:160 BW) dat de testamentair bewindvoerder moet doen en het beschrijven van het gehele vermogen van het kind dat de testamentair Boek 1-bewindvoerder volgens artikel 1:339 BW zou moeten doen. Het komt de commissie duidelijker voor om hier één lijn in te trekken. Met het voorgestelde artikel 1:253ma BW wordt dat gedaan, door te bepalen dat het gehele vermogen van de minderjarige moet worden beschreven nadat deze krachtens erfrecht vermogen verkrijgt.

Het verdient volgens de commissie wel aanbeveling om in dit artikel de verhouding tussen de ouder(s) en eventuele executeurs of testamentair bewindvoerders nader te regelen, om discussies te voorkomen over de vraag wie de boedelbeschrijving dient te maken en in te dienen. Deze verplichting zou uitsluitend bij de ouder(s) gelegd kunnen worden, zoals nu in het voorgestelde artikel staat, ook als er een executeur of testamentair bewindvoerder is. Echter, als de erflater een testamentair Boek 1-bewind heeft ingesteld wordt daarmee het bewind over het vermogen van de minderjarige veelal bij een ander dan de ouder gelegd. Het ligt dan voor de hand dat die ander de beschrijving opmaakt en indient bij de rechtbank (vgl. artikel 1:338 BW). De testamentair Boek 1-bewindvoerder wordt echter niet genoemd in het voorgestelde artikel.

Voorts stelt de commissie de vraag *wanneer* de ouder de beschrijving op grond van artikel 1:253ma BW dient te maken. Dit zou duidelijker verwoord moeten worden in het wetsvoorstel. Het wetsvoorstel noemt als tijdstip “zo spoedig mogelijk nadat een kind erfrechtelijk vermogen verkrijgt”. Maar wanneer “verkrijgt” het kind dit vermogen? Wordt hiermee de juridische verkrijging bedoeld, of het moment waarop het kind feitelijk de verkrijging ontvangt? De nalatenschap doorloopt immers eerst verschillende fases van beheer, bijvoorbeeld eerst beheer door een executeur/vereffenaar, vervolgens beheer door een afwikkelingsbewindvoerder, voordat een erfgenaam of legataris daadwerkelijk iets verkrijgt uit de nalatenschap. Deze beheerders hebben veelal hun eigen verplichting om de nalatenschap te beschrijven. De commissie acht het niet wenselijk dat de ouder tegelijkertijd een eigen beschrijving van het vermogen van het kind maakt, inclusief de erfrechtelijke verkrijging. In de praktijk kan veel discussie bestaan over de omvang van een nalatenschap en de hoogte van de verkrijging van een erfgenaam of legataris. Voorkomen moet worden dat de beschrijving van de ouder (artikel 1:253ma BW) op gespannen voet komt te staan met de boedelbeschrijving door bijvoorbeeld een executeur, of dat zij hierover onderling discussie krijgen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen worden voorkomen door te bepalen dat eerst (indien toepasselijk) de executie, vereffening en verdeling van de nalatenschap moeten zijn afgerond, voordat de ouder het totale vermogen van de minderjarige dient te beschrijven.

Hoeveel bescherming deze verplichting daadwerkelijk zal bieden aan het minderjarige kind, hangt volgens de commissie in grote mate af van hoe het toezicht bij de rechtbanken wordt ingekleed. De commissie merkt op dat het indienen van een boedelbeschrijving bij de rechtbank niet hoeft te betekenen dat dit vermogen ook daadwerkelijk beschermd wordt c.q. in stand gehouden wordt.

Tekstueel beveelt de commissie aan om in lid 1 van het voorgestelde artikel 1:253ma BW niet te spreken over “erfrechtelijk vermogen” maar bijvoorbeeld “krachtens erfrecht verkregen vermogen”.

De commissie vraagt zich tot slot met betrekking tot het eerste lid van artikel 1:253ma (nieuw) af hoe de verwijzing naar artikel 1:339 BW moet worden begrepen. Dit artikel wordt van overeenkomstige toepassing verklaard. Gaat het er dan om of de erfrechtelijke verkrijging van de minderjarige minder is dan € 11.250,-- of het totaal van het vermogen van de minderjarige plus de erfrechtelijke verkrijging minder is dan € 11.250,--? En wat is de bedoeling van de wetgever als een deel van het vermogen van

de minderjarige langdurig onder een Boek 4-bewind valt (bijvoorbeeld tot de leeftijd van 25 jaar) en andere goederen onder het bewind van de ouder (of een testamentair Boek 1-bewindvoerder). Dienen ook dan alle goederen bij elkaar opgeteld te worden om dit drempelbedrag toe te passen?

Het is immers goed denkbaar dat de minderjarige ook al zelf vermogen had voordat hij/zij de erfrechtelijke verkrijging verkreeg. De verwijzing naar artikel 1:339 BW zou nader toegelicht moeten worden zodat duidelijk is hoe dit drempelbedrag moet worden toegepast. Als de minderjarige € 5.000,-- krachtens erfrecht verkrijgt, maar daardoor in totaal een vermogen heeft van € 12.000,-- dient de ouder dan een boedelbeschrijving te maken en in te dienen? Het komt de commissie logisch voor dat de boedelbeschrijving verplicht is zodra het kind in totaal inclusief de erfrechtelijke verkrijging een vermogen van meer dan € 11.250,-- verkrijgt.

Het tweede lid van dit nieuwe artikel 1:253ma BW bevat de verplichting om de erfrechtelijke verkrijging van het kind uit te betalen op een rekening waarover de ouder slechts met machtiging van de kantonrechter kan beschikken (een zogeheten rekening met BEM-clausule). In beginsel is de commissie voorstander van een verplichte rekening met BEM-clausule voor het kind. In de praktijk blijkt dat ouders toch geneigd zijn het vermogen van hun minderjarige kind al snel als eigen vermogen te behandelen.

De commissie vraagt zich wel af of de formulering in het wetsvoorstel wenselijk is en hoe in de praktijk door ouders aan deze verplichting moet worden voldaan. De erfrechtelijke verkrijging van een minderjarig kind bestaat veelal niet of niet alleen uit liquide gelden. Het kind kan immers ook (een aandeel in) registergoederen of aandelen (bijvoorbeeld in een familiebedrijf) verkrijgen, of roerende zaken. De commissie gaat ervan uit dat de verplichting om de verkrijging van het kind te storten op een rekening met BEM-clausule alleen moet gelden voor de liquide gelden die het kind uit de nalatenschap verkrijgt, maar dit zou duidelijker terug moeten komen in de wettekst. Nu vermeldt het wetsvoorstel dat de “erfrechtelijke verkrijging wordt uitbetaald”. Het kan niet de bedoeling zijn dat dit artikellid indirect een verplichting oplegt aan de ouder om de krachtens erfrecht verkregen goederen van het kind te gelde te maken, zodat daarna de opbrengst op een rekening met BEM-clausule kan worden gestort. Te gelde maken van goederen is immers lang niet altijd in het belang van de minderjarige erfgenaam. Het kan in de praktijk gunstiger zijn voor het kind om diens erfrechtelijke verkrijging te beleggen door bijvoorbeeld huuropbrengsten met een woning te genereren, of een aandelenportefeuille in stand te houden. Zoals het artikel nu verwoord is, strekt het volgens de commissie te ver. Ervan uitgaande dat de bedoeling is dat alleen liquide gelden die het kind krachtens erfrecht verkrijgt op de rekening met BEM-clausule worden gestort, moet dat specifieker worden verwoord in het nieuwe artikel 1:253ma lid 2 BW.

Verder is in het tweede lid is niet duidelijk omschreven wie de storting op de rekening met BEM-clausule moet verrichten (“[...] wordt uitbetaald”). De commissie geeft in overweging om specifieker te verwoorden wie dit moet(en) doen. Als de “uitbetaling” via de ouder loopt, bestaat het risico dat deze het vermogen vervolgens niet doorstort op de rekening met BEM-clausule, in strijd met de doelen van dit wetsvoorstel. Als deze verplichting bij een executeur of vereffenaar wordt gelegd, ontstaat het probleem dat deze in beginsel niet bevoegd zijn de nalatenschap te verdelen. Zij zouden dan in elk geval in opdracht van de gezamenlijke erfgenamen moeten handelen.

De commissie acht het voorgestelde overgangsrecht bij dit artikel wenselijk, namelijk dat het nieuwe artikel 1:253ma BW niet geldt voor erfrechtelijke verkrijgingen vóór inwerkingtreding van dit artikel. De woordkeuze van Artikel XIII verdient echter wel heroverweging. Dit artikel luidt in het wetsvoorstel:

“Artikel 253ma van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek is van toepassing op een erfrechtelijke verkrijging die na het tijdstip van inwerking van dit artikel plaatsvindt.”

De vraag is of deze tekst voldoende duidelijk is. Zoals hiervoor reeds is toegelicht, kan men zich afvragen wanneer een erfrechtelijke verkrijging “plaatsvindt”. In het erfrecht wordt veelal aangesloten bij het tijdstip van opvallen van de nalatenschap (zijnde de dag van overlijden van de erflater). De verkrijging door een erfgenaam onder algemene titel vindt dan plaats. Een legaat zou pas later kunnen worden verkregen. Het overgangsrecht zou daarom beter kunnen luiden dat het nieuwe artikel alleen geldt voor erfrechtelijke verkrijgingen uit nalatenschappen die zijn opgevallend na het tijdstip van inwerkingtreding van dit artikel, zodat duidelijker is welke nalatenschappen onder de nieuwe regeling vallen.

Artikel 4:35 en 4:37 BW

Een onderdeel van het wetsvoorstel is dat het huidige artikel 4:35 lid 2 BW wordt geschrapt. De commissie acht het wenselijk dat een onderhoudsplicht van de langstlevende ouder wordt meegewogen bij de vraag of het kind jegens de nalatenschap van de eerst overleden ouder aanspraak kan maken op de som ineens van artikel 4:35 BW; dit vermindert immers de behoefte van het kind aan een som ineens. Het wordt echter duidelijk toegelicht in de MvT dat de wetgever dit ook vindt en dat de rechter die over de som ineens moet beslissen, mede moet kijken naar de draagkracht en onderhoudsplicht van de overlevende ouder. Tegen die achtergrond heeft de commissie geen bezwaren tegen schrapping van het huidige lid 2.

De commissie geeft nog in overweging ook het huidige lid 3 van artikel 4:35 BW (dat hernummerd zal worden tot lid 2 volgens het wetsvoorstel) aan te passen. Daar staat thans alleen dat hetgeen het kind “had kunnen verkrijgen” krachtens erfrecht of sommenverzekering in mindering strekt op de som ineens. Bij het bepalen van de behoefte aan een som ineens moet blijkens de wetsgeschiedenis echter ook rekening gehouden worden met eigen middelen die het kind al heeft (Kamerstukken II 1992/93, 17141, 12, p. 37) en daaronder zou ook een erfrechtelijke verkrijging kunnen vallen uit de nalatenschap in kwestie (Burgerhart, in: T&C BW, commentaar op art. 4:35 BW). Het komt dan logisch voor om ook hetgeen het kind *daadwerkelijk* heeft verkregen krachtens erfrecht in mindering te laten strekken op de som ineens en dit te vermelden in het huidige artikel 4:35 lid 3 BW. Dergelijke bewoordingen komen wel terug in artikel 4:36 lid 2 BW. In de literatuur is het verschil in bewoordingen tussen artikel 4:35 lid 3 BW, artikel 4:36 lid 2 BW en artikel 4:30 lid 7 BW wel gesignaleerd. Perrick merkt hierover op dat hiermee inhoudelijk naar zijn mening geen ander begrip is bedoeld (Asser/Perrick 4 2021/388). Als inhoudelijk inderdaad geen verschillen door de wetgever zijn beoogd, valt te overwegen om de teksten van deze artikelliden met elkaar in lijn te brengen.

Volgens het nieuw voorgestelde lid 3 van artikel 4:35 BW dient de som ineens uitbetaald te worden op een rekening met BEM-clausule. De commissie is voorstander van een verplichte rekening met BEM-clausule voor het minderjarige kind. Anders dan hiervoor bij het voorgestelde artikel 1:253ma BW is beschreven (de verkrijging van het kind kan uit andere goederen dan geld bestaan), betreft de som ineens wel altijd een vordering in geld. De commissie acht storting op een rekening met BEM-clausule daardoor niet problematisch. In de MvT wordt toegelicht dat de kantonrechter op verzoek kan bepalen hoeveel de ouder (periodiek) van de gelden mag opnemen voor het voorzien in het levensonderhoud van het kind. Gelet op het doel van de som ineens om potentieel voor langere tijd middelen te geven om in het levensonderhoud van de minderjarige te voorzien acht de commissie dit onderdeel van het

wetsvoorstel begrijpelijk, om te waarborgen dat de som ineens daadwerkelijk aan het levensonderhoud van de minderjarige wordt besteed.

Vervaltermijn: volgens het wetsvoorstel zal het nieuwe artikel 4:37 lid 2 BW bepalen dat de mogelijkheid om aanspraak te maken op een som ineens krachtens artikel 35 vervalst, indien de rechthebbende niet uiterlijk bij het bereiken van de leeftijd van eenentwintig jaren, heeft verklaard dat hij de som ineens wenst te ontvangen. De huidige termijn om aanspraak te maken (negen maanden vanaf overlijden van de erflater) blijft wel gelden voor de som ineens van artikel 4:36 BW, maar wordt derhalve voor de som ineens van artikel 4:35 BW opgerekt totdat het kind de leeftijd van 21 jaar heeft bereikt. Blijkens de MvT heeft de wetgever afgewogen dat *“de belangen van de minderjarige, die ten gevolge van de huidige vervaltermijnen hun aanspraken verloren kunnen zien gaan, zwaarder [wegen] dan het belang van de andere belanghebbenden bij een snelle afwikkeling van de nalatenschap en bij rechtszekerheid”* (MvT, p. 10). De wetgever heeft dus onder ogen gezien welke consequentie deze (veel) langere vervaltermijn voor andere betrokkenen bij de nalatenschap (erfgenamen, legatarissen, executeurs, bewindvoerders) kan hebben, maar de commissie vraagt zich niettemin af of dit voldoende doordacht is.

Stel dat erflater een kind van vier jaar oud achterlaat. Dienen de (overige) erfgenamen of anderszins betrokkenen bij de nalatenschap dan zeventien jaar lang rekening te blijven houden met een potentieel beroep op de som ineens? De MvT suggereert dat betrokkenen hier inderdaad rekening mee moeten blijven houden, met de zin: *“Belanghebbenden zullen bovendien in veel gevallen op de hoogte (kunnen) zijn van het bestaan van deze kinderen.”* De mogelijkheid van een redelijke termijnstelling aan de rechthebbende of diens wettelijk vertegenwoordiger (zoals nu wel is opgenomen in artikel 4:37 lid 1 BW) verdwijnt echter ook met deze wetswijziging, in elk geval voor artikel 4:35 BW. Betrokkenen zouden dus in dit geval zeventien jaar lang rekening moeten houden met een beroep op de som ineens, zonder dat de wet een mogelijkheid voor hen creëert om hier eerder zekerheid over te krijgen. De commissie betwijfelt of dat verstandig en werkbaar is. In de praktijk zullen de bekende schulden van de nalatenschap (legaten daaronder begrepen) worden voldaan en zal de nalatenschap onder de erfgenamen worden verdeeld. Als de minderjarige jaren na overlijden van erflater nog een beroep op de som ineens zou willen doen, is de vraag tot wie hij zich moet richten, hoeveel middelen van de nalatenschap er nog over zijn en welk (nalatenschaps)vermogen er nog verhaal biedt voor de som ineens. In beginsel kunnen schulden van de nalatenschap (sommen ineens daaronder begrepen, artikel 4:7 lid 1 onder f BW) alleen op goederen van de nalatenschap verhaald worden (artikel 4:184 lid 1 BW) en zijn erfgenamen daarvoor niet met privé vermogen aansprakelijk. Weliswaar geeft het huidige artikel 4:37 lid 5 BW een regeling voor de inkorting van makingen om een som ineens te kunnen voldoen (artikel 4:87 lid 2 BW wordt van overeenkomstige toepassing verklaard), maar de vraag is of dit jaren na overlijden inderdaad nog effectief zal zijn, als de nalatenschap al lang en breed verdeeld is en de middelen vermengd zijn geraakt met eigen vermogen van de erfgenamen/legatarissen. Wordt van hen verwacht dat zij middelen apart houden (in voornoemd voorbeeld: zeventien jaar lang) voor een potentieel beroep op de som ineens door een kind van erflater? De commissie betwijfelt ten eerste of dit in de praktijk werkbaar zal zijn.

Daarbij gaat de commissie ervan uit dat het beoordelingsmoment voor de omvang van de som ineens het moment van overlijden van de erflater blijft. De commissie acht het niet werkbaar dat vele jaren na overlijden van de erflater nog een som ineens kan worden vastgesteld, terwijl inkomens- en behoeftegegevens ten tijde van overlijden dan wellicht niet meer beschikbaar zijn. De som ineens is een eenmalige voorziening, waarvan de noodzaak en omvang ten tijde van overlijden moeten worden

beoordeeld. De som ineens dient naar het oordeel van de commissie niet jarenlang (tot de 21-jarige leeftijd van het kind) een vangnet te zijn waar *mogelijk* een beroep op wordt gedaan.

Tegelijk deelt de commissie de visie van de wetgever dat de huidige vervalt termijn van negen maanden vanaf overlijden van erflater te kort is. In combinatie met de verjaring van de rechtsvordering (één jaar na overlijden van erflater), waarover later meer, leidt dit ertoe dat de som ineens al vervallen (of: de rechtsvordering verjaard) kan zijn nog voordat het kind of diens wettelijk vertegenwoordiger juridische bijstand hebben ingeschakeld. De afwikkeling van een (complexe) nalatenschap duurt in de praktijk in veel gevallen zo'n twee tot vijf jaar. Ook kunnen deze korte termijnen onnodige druk opleveren als de betrokkenen bij de nalatenschap in minnelijk overleg geschillen proberen op te lossen, maar een kind (of: diens wettelijk vertegenwoordiger) door de korte termijnen genoodzaakt is aanspraak te maken op de som ineens, de verjaring van de rechtsvordering te stuiten of zelfs te procederen om de vordering veilig te stellen. Niet geheel duidelijk is of stuiting alleen met een schriftelijke aanmaning kan, artikel 3:317 lid 1 BW, of dat ook binnen zes maanden een eis moet worden ingesteld, artikel 3:317 lid 2 BW. Perrick meent het eerste (Asser/Perrick 4 2021/390), evenals gerechtshof Arnhem (1 juli 2008, ECLI:NL:GHARN:2008:BE8746, r.o. 3.5), maar niettemin kan een partij er zekerheidshalve voor kiezen een eis in te stellen, die bij langere termijnen nog niet ingesteld had hoeven worden. Zo bezien kunnen de korte termijnen tot onnodige druk en escalatie leiden. De commissie acht een wijziging in deze vervallen verjaringstermijn dan ook zeer wenselijk.

De commissie geeft in overweging om de vervalt termijn weliswaar aanzienlijk te verlengen (bijvoorbeeld tot vijf jaar na overlijden van de erflater), maar niet tot de 21-jarige leeftijd van de rechthebbende, om inkortingsproblemen en grote rechtsonzekerheid bij betrokkenen te voorkomen, zeker in nalatenschappen met jonge minderjarige kinderen. Als dit voorstel wel gehandhaafd blijft, geeft de commissie in overweging om duidelijker te maken wat er concreet van betrokkenen verwacht wordt: dienen zij een bedrag voor de potentiële som ineens gereserveerd te houden? Voorts acht de commissie in dit geval wenselijk dat de mogelijkheid van een redelijke termijnstelling aan de rechthebbende c.q. diens wettelijk vertegenwoordiger, zoals nu in de wet staat, wel behouden blijft. Het vervallen van het recht op de som ineens kan dan in de tijd naar voren gehaald worden door een redelijke termijn te stellen aan de rechthebbende (diens wettelijk vertegenwoordiger). De redelijke termijnstelling zou ook nader gespecificeerd kunnen worden door (bijvoorbeeld) te bepalen dat betrokkenen de rechthebbende een termijn van, bijvoorbeeld, ten minste zes maanden of een jaar dienen te geven. Zo kan het belang van de minderjarige voldoende gewaarborgd worden, zonder potentieel jarenlange onzekerheid bij betrokkenen te creëren doordat zij tot de 21-jarige leeftijd van de kinderen niet weten waar zij aan toe zijn.

Verjaring rechtsvordering: de rechtsvordering die ontstaat door aanspraak te maken op de som ineens, zou volgens het wetsvoorstel verjaren door verloop van één jaar na de verklaring van de rechthebbende dat hij de som ineens wenst te ontvangen. Op zichzelf acht de commissie dit wenselijker dan de huidige verjaringsregeling. De commissie acht het veel beter verdedigbaar om de verjaringstermijn te laten starten bij het aanspraak maken op de som ineens dan bij het overlijden van de erflater. De huidige regeling heeft het onwenselijke gevolg dat 1) de rechthebbende binnen negen maanden na overlijden van erflater aanspraak zou moeten maken op de som ineens, maar 2) vervolgens óók weer binnen drie maanden daarna (dus: uiterlijk twaalf maanden na overlijden van erflater) actie moet ondernemen om te voorkomen dat de rechtsvordering verjaart. Perrick heeft weliswaar betoogd dat de *aanspraak* op de som ineens, mits schriftelijk gedaan en juist verwoord, ook kan gelden als stuiting van de verjaring van de rechtsvordering (Asser/Perrick 4 2021/390). Niettemin creëert de korte verjaringstermijn van één

jaar na overlijden van erflater in de praktijk, in de visie van de commissie, onnodige druk voor de rechthebbende en overige betrokkenen bij de nalatenschap, omdat stuitingshandelingen moeten worden verricht die als escalierend kunnen worden ervaren. Zoals hiervoor is toegelicht, is ook niet uitgesloten dat een rechthebbende zich genoodzaakt ziet een procedure bij de rechter te starten om de som ineens te vorderen om ervan verzekerd te zijn dat deze niet verjaart (gelet op artikel 3:317 lid 2 BW). Een wijziging van de regeling is dus gewenst. Dat kan ook zijn een verduidelijking van welke wijze van stuiting van toepassing is op de rechtsvordering van artikel 4:37 BW. Als stuiting middels een schriftelijke mededeling kan (artikel 3:317 lid 1 BW), acht de commissie een verjaringstermijn van één jaar (na aanspraak) niet problematisch omdat deze dan eenvoudig gestuit kan worden, als echter een eis moet worden ingesteld (artikel 3:317 lid 2 BW) acht de commissie een verlenging van de termijn naar bijvoorbeeld drie jaar gewenst, om onnodige escalatie en procedures te voorkomen.

De commissie kan zich tot slot vinden in het overgangsrecht dat voor de gewijzigde artikelen 4:35 en 37 BW wordt voorgesteld. Het valt de commissie wel op dat er overgangsrecht wordt voorgesteld voor artikel 4:35, tweede lid (de nieuwe vervaltermijn), maar niet voor het nieuwe vijfde lid (de gewijzigde verjaringstermijn). De wetgever zou nader kunnen verduidelijken wat het gevolg van deze wetgeving is voor al lopende *verjaringstermijnen* van rechtsvorderingen krachtens artikel 4:35 BW.

Artikel 4:85 BW

De commissie reageert tot slot op de voorgestelde wijzigingen van artikel 4:85 BW. Hiermee wordt de vervaltermijn van de legitieme portie voor een minderjarige legitimaris ‘opgerekt’ tot vijf jaren na het bereiken van de meerderjarigheid en daarmee dus tot de 23-jarige leeftijd.

De commissie plaatst een tekstuele kanttekening bij de wijziging van dit artikel. De bedoeling van deze wijziging is dat de huidige regeling van de vervaltermijn (vijf jaar na overlijden van de erflater óf eerder, na ommekomst van een redelijke termijn die is gesteld door een belanghebbende) alleen gaat gelden voor meerderjarige legitimarissen. De wet laat echter open op welk moment die meerderjarigheid moet worden beoordeeld. Als in artikel 4:85 lid 1 BW alleen het woordje “meerderjarige” wordt ingevoegd vóór “legitimaris” dan zou dit artikellid (en dus de huidige of ‘oude’ regeling) tekstueel ook gelden voor een legitimaris die minderjarig was toen erflater overleed, maar nadien meerderjarig is geworden. Dat lijkt niet het doel van dit wetsvoorstel.

De commissie neemt aan dat bedoeld wordt dat een legitimaris die minderjarig is *op het moment dat erflater overlijdt*, onder het nieuwe lid 2 dient te vallen, en dus de tijd heeft tot vijf jaren na het bereiken van de meerderjarigheid om aanspraak te maken op de legitieme portie, zonder dat iemand aan deze minderjarige een redelijke termijn kan stellen, ook niet ná diens 18^e verjaardag. Dit kan eenvoudig verduidelijkt worden door te bepalen dat lid 1 geldt voor de legitimaris die meerderjarig is ten tijde van het overlijden van de erflater, of woorden van gelijke strekking, en lid 2 geldt voor de legitimaris die minderjarig is ten tijde van het overlijden van de erflater.

Dit werpt wel de vraag op waarom een redelijke termijnstelling niet mogelijk zou moeten zijn nádat de legitimaris 18 jaar is geworden. In de MvT wordt toegelicht dat een minderjarige legitimaris voor het beroep op de legitieme portie afhankelijk is van zijn wettelijk vertegenwoordiger, maar dat argument vervalft als de legitimaris 18 jaar is geworden. Wordt de legitimaris niet reeds voldoende beschermd door de huidige regeling (vijf jaar óf redelijke termijnstelling) te laten ingaan bij diens meerderjarigheid? De commissie acht het laten vervallen van de mogelijkheid van redelijke termijnstelling bij legitimarissen

die minderjarig waren toen erflater overleed (dat lijkt de bedoeling van het wetsvoorstel) nog onvoldoende onderbouwd in de memorie van toelichting.

De commissie verwijst naar het commentaar hiervoor bij de vervaltermijn en herhaalt dat hier. De commissie betwijfelt of het oprekken van de vervaltermijn van legitieme portie naar 23 jaar oud (voor minderjarige legitimarissen) wenselijk is, gelet op de grote en langdurige rechtsonzekerheid die dit creëert met name in nalatenschappen met jonge legitimarissen op het moment van overlijden van de erflater. Men neme weer het voorbeeld van een erflater die een kind van vier jaar oud achterlaat, die is onderfd of niet is onderfd, maar van wie de legitieme wordt geschonden door andere makingen in het testament of (grote) schenkingen door erflater in het verleden. Deze zaken komen langs in de erfrechtpraktijk. Dan zouden alle betrokkenen (in elk geval erfgenamen, legatarissen en begiftigden bij wie potentieel kan worden ingekort) negentien jaar lang rekening moeten houden met een potentieel beroep op de legitieme portie. Als ook de mogelijkheid van een redelijke termijnstelling aan de rechthebbende c.q. diens wettelijk vertegenwoordiger ontbreekt, zelfs nadat de legitimaris 18 jaar is geworden, dan verkeren deze betrokkenen in de visie van de commissie te lang in onzekerheid. De commissie begrijpt dat dit soort zaken wellicht uitzonderlijk lijken. Toch komen zaken met minderjarige legitimarissen veelvuldig langs in de praktijk, indien ouders vroegtijdig overlijden en de kinderen nog ver beneden de 18 jaar oud zijn. Afhankelijk van het testament, de omvang van de nalatenschap en de legitimaire massa is niet ondenkbaar dat een minderjarig kind, zelfs als deze erfgenaam/legataris is, belang heeft bij een (aanvullend) beroep op de legitieme portie. De commissie acht het zeer onwenselijk om in die situaties van betrokkenen te vragen jarenlang rekening te blijven houden met een beroep op de legitieme portie door deze legitimaris, ook nog nadat hij/zij 18 jaar is geworden en hierover zelf een beslissing kan nemen.

Het invoeren van de legitieme portie, jaren na overlijden van de erflater, creëert problemen zowel op het gebied van waardering als inkorting. Voor de berekening van de legitieme portie worden goederen en schulden gewaardeerd per overlijdensdatum van erflater (artikel 4:65 jo. 4:6 BW) en giften naar het tijdstip van de prestatie (artikel 4:66 BW). Deze waarderingen zijn onder de huidige regeling vaak al complex als deze een aantal jaar terug in de tijd moeten worden verricht. Als een legitieme portie (bijvoorbeeld) vijftien jaar na overlijden van erflater wordt ingeroepen, wordt dit nog complexer, zo niet onmogelijk. Ook de inkorting die nodig is om de legitieme portie te voldoen zal dan op problemen stuiten. Wat resteert immers na zoveel jaar nog van de makingen (artikel 4:87 lid 2 BW) of eventueel giften (artikel 4:89 BW) waarop de legitimaris wenst in te korten? Moeten erfgenamen/legatarissen/begiftigden dit vermogen al die jaren 'reserveren' voor de legitimaris? Dat acht de commissie onwerkbaar en onwenselijk.

De commissie geeft in overweging dat er andere manieren zijn om de positie van de minderjarige legitimaris te versterken, zonder de (rechts)zekerheid van andere betrokkenen bij de nalatenschap en hun financiële positie te veel in het gedrang te laten komen. Bijvoorbeeld: het oprekken van de vervaltermijn naar vijf jaar na het bereiken van de meerderjarigheid, maar mét de mogelijkheid van een eerdere redelijke termijnstelling aan de wettelijk vertegenwoordiger van de minderjarige, waarbij ook een minimale termijn zou kunnen worden voorgeschreven. De wetgever heeft blijkens de MvT als vrees dat de eigen belangen van de wettelijk vertegenwoordiger, die het beroep op de legitieme portie zou moeten doen, strijdig kunnen zijn met de belangen van de minderjarige. Voor dergelijke gevallen van belangenstrijd kent de wet al de figuur van de bijzondere curator (artikel 1:250 BW). De bijzondere curator of zelfs de kantonrechter zou een (grotere) rol kunnen krijgen in zaken waarin een belangenstrijd tussen legitimaris en wettelijk vertegenwoordiger aan de orde is, om te beslissen of de legitieme portie

voor de minderjarige moet worden ingeroepen. De oplossing hoeft dus niet noodzakelijkerwijs gezocht te worden in het verlengen van de vervaltermijn tot de 23-jarige leeftijd. Gelet op de beschreven nadelen van die verlenging, acht de commissie deze verlenging niet wenselijk. Indien de vervaltermijn wel zodanig wordt verlengd, acht de commissie het op zijn minst wenselijk dat een mogelijkheid van redelijke termijnstelling of het eerder inroepen van een beslissing door de (kanton)rechter worden toegevoegd aan het wetsvoorstel. Ook geeft de commissie in overweging om in het wetsvoorstel dan specifiek te vermelden wat er concreet verwacht wordt van de betrokkenen bij wie de legitieme portie kan worden ingekort in de jarenlange periode waarin de legitieme portie nog kan worden ingeroepen.

Het overgangsrecht bij het gewijzigde artikel 4:85 BW komt de commissie redelijk voor.

Alimentatie (stiefouderverplichting)

Conclusie

De voorgestelde wijzigingen worden in brede zin als zinvol en noodzakelijk beschouwd.

De afschaffing van de onderhoudsplicht voor stiefouders is met name wenselijk, omdat de ongelijkheid, die ontstaat doordat een gehuwde/geregistreerd partner wel onderhoudsplichtig is ten opzichte van het kind van diens partner en de samenwoner niet, ongewenst is. Bovendien zijn de berekeningen in de situatie van samengestelde gezinnen te gecompliceerd en is het moeizaam om aan alle daarvoor benodigde informatie te komen.

De adviescommissie meent wel dat het van belang is om dan ook kritisch te kijken naar de fiscale regelgeving omtrent het kindgebonden budget.

Voorts is de commissie van mening dat het LBIO weliswaar voorziet in een behoefte door tegen lage kosten een (her)berekening af te geven, maar wat de commissie betreft zet het LBIO deze service voort zonder wettelijke grondslag en slechts op verzoek van beide partijen.

Kernpunten

1. Onderhoudsplicht stiefouders - afschaffing:

- De memorie van toelichting geeft 4 argumenten, ter onderbouwing van het voorstel om de onderhoudsplicht af te schaffen:
 - 1) De stiefouderverplichting kan aanleiding geven tot (nieuwe) escalatie van een mogelijk conflict (hoe meer betrokkenen hoe groter de kans op onenigheid).
 - 2) Het opvragen van inkomensgegevens bij stiefouders verloopt vaak moeizaam.
 - 3) De onderhoudsplicht van stiefouders zorgt voor een complexe berekeningswijze van de kinderalimentatie.
 - 4) Vanwege de onderhoudsplicht van stiefouders bestaat een onderscheid tussen gehuwden/geregistreerd partners en samenwonenden. Deze laatste zijn niet onderhoudsplichtig jegens het kind van hun partner.

Alle 4 de genoemde argumenten zijn plausibel en leiden in de praktijkvoering inderdaad tot problemen. Met name het feit dat een samenwonende partner van een ouder niet onderhoudsplichtig is en een gehuwde/geregistreerd partner van een ouder wel, leidt in de praktijk tot berekeningsuitkomsten die door partijen soms maar moeilijk kunnen worden

geaccepteerd. Dit onderscheid is niet meer van deze tijd en wordt veelal als onrechtvaardig ervaren, zodat daar iets aan gedaan moet worden. Het onderscheid zou ook kunnen worden verholpen door juist de samenwonende partner van een ouder, net als de stiefouder, eveneens onderhoudsplichtig te achten. Deze oplossing ligt echter niet voor de hand, omdat de bezwaren genoemd onder 1), 2) en 3) dan alleen maar groter worden. Bovendien is de grens van wie 'samenwoont' niet altijd helder en zullen de procedures ingewikkelder worden (vergelijkbaar aan procedures die nu gevoerd worden op grond van artikel 1:160 BW).

- Terecht wordt in de memorie van toelichting opgemerkt dat, met het schrappen van de onderhoudsplicht van stiefouders, de kring onderhoudsplichtigen voor de minderjarigen beperkter wordt. Dit wordt voelbaar wanneer de ouders samen onvoldoende draagkracht hebben. Verwezen wordt naar artikel 1:82 BW, waarin is geregeld dat echtgenoten (1:82b BW voor geregistreerde partners) jegens elkaar verplicht zijn om de tot het gezin behorende kinderen te onderhouden. Echter, ook zonder deze grondslag zal in de praktijk niet snel de situatie aan de orde zijn dat in gezinsverband de stiefouder mét draagkracht de tot zijn gezin behorende stiefkinderen niet zal onderhouden. Dit volgde ook uit het in juli 2024 uitgevoerde kwalitatief focusgroeponderzoek.
- Overigens meent de commissie dat het niet langer onderhoudsplichtig zijn van de stiefouder in bepaalde situaties ook onredelijk kan uitpakken. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de onderhoudsverplichting ten opzichte van een kind van een alleenstaande vader met een salaris van € 50.000 bruto per jaar en een gehuwde moeder met een salaris van € 18.000 bruto per jaar. Haar echtgenoot (stiefvader) heeft een salaris van € 200.000 bruto per jaar. Het kind woont bij de moeder en haar echtgenoot en het kind verblijft om het weekend bij vader. De kosten van dit kind die feitelijk vallen in het gezin van moeder en haar echtgenoot, zijn forfaitair begroot op € 552 (een behoefte van € 649, minus de zorgkorting van vader ad. € 97). Van dit bedrag van € 552 moet - gelet op de draagkrachtverhouding tussen vader en moeder (te weten 87% versus 13%) – het deel van € 468 worden opgebracht door vader. Na betaling van de onderhoudskosten van zijn kind, houdt vader netto nog € 2.604 per maand over om van te leven, te wonen en van op vakantie te gaan. Als alleenstaande, met een inkomen net boven alle toeslaggrenzen, is dit na echtscheiding best uitdagend, zeker gelet op de huidige woningmarkt. Daarentegen, een uitkomst als deze zou onder de huidige wetgeving, in een voor het overige exact gelijke casus, ook al aan de orde zijn indien de moeder niet met haar nieuwe partner is gehuwd, maar slechts met hem samenwoont.

De commissie geeft nog mee, dat zou kunnen worden overwogen om voor situaties als deze een soort subsidiaire (achtergestelde) onderhoudsverplichting voor stiefouders in stand te laten. Het voordeel daarvan is dat de rechter de mogelijkheid heeft om in specifieke gevallen toch de stiefouder nog onderhoudsplichtig te achten, maar het is dan wel uitdrukkelijk een achtergestelde verplichting, de primaire verantwoordelijkheid ligt bij de juridisch ouders. Het nadeel is dat hiermee dan wel weer de achterdeur wordt opengezet voor de 'problemen' die de huidige wetgeving met zich meebrengt, hetgeen men juist wil oplossen met de afschaffing van de onderhoudsverplichting van stiefouders. De ongelijkheid tussen gehuwde/geregistreerde partners van ouders en de samenwonende partners van ouders is daarmee dan nog steeds niet geheel opgelost en de geschillen over ieders aandeel in de kosten van de kinderen zullen nog steeds complex blijven.

- Kortom, de commissie adviseert positief over het voorstel om de onderhoudsplicht van de stiefouder af te schaffen. De bestaansverantwoordelijkheid voor het kind - en dus ook de verantwoordelijkheid om het kind te onderhouden - ligt dan inderdaad bij de ouders zelf. Het

feit dat de meest complexe vorm van berekeningen, in situaties van samengestelde gezinnen, daarmee verleden tijd is, zal door de rechtspraak worden toegejuicht.

- Graag wijst de commissie in dit kader nog op het volgende belangrijke aspect. Ouders hebben tot een bepaalde inkomens- en vermogensgrens recht op kindgebonden budget. Per gezin kan slechts eenmaal kindgebonden budget worden ontvangen. Een ouder krijgt alleen kindgebonden budget ten aanzien van een kind voor wie hij/zij ook de kinderbijslag ontvangt (doorgaans de ouder op wiens woonadres het kind ingeschreven staat). Zeker wanneer een ouder geen toeslagpartner heeft, kan het maandelijks te ontvangen bedrag aan kindgebonden budget (vanwege de zgn. alleenstaande ouderkop van maximaal € 3.389 per jaar) fors oplopen, namelijk tot wel € 5.900 per jaar voor één kind. Op het moment dat – in het voorbeeld van hiervoor – de moeder met haar nieuwe partner gaat samenwonen of hertrouwt, dan wel een geregistreerd partnerschap met hem aangaat, vervalt haar recht op kindgebonden budget (per definitie is er dan geen recht meer op de alleenstaande ouderkop en vanwege de hoogte van het inkomen van haar toeslagpartner, vervalt het budget geheel). In de rechtspraak wordt het doorgaans als onrechtvaardig ervaren, dat de keuze van een ouder om te gaan samenwonen (wat meestal een lastenverlichting oplevert), een hogere kinderalimentatieverplichting van de andere ouder tot gevolg heeft. In de casus van hierboven, zou de vader, voorafgaand aan de samenwoning van moeder, 87% van de totale behoefte van het kind voor zijn rekening moeten nemen en vanwege deze samenwoning stijgt dit ineens naar 96%. De commissie geeft in overweging om te onderzoeken of dit anders geregeld kan worden.
- Overgangsrecht. De stiefouderverplichting blijft in stand, daar waar op basis van deze verplichting bij overeenkomst of bij gerechtelijke uitspraak reeds een onderhoudsbijdrage is bepaald, voorafgaand aan de inwerkingtreding van de wetswijziging. Dit geldt ook voor zaken die voorafgaand aan de wetswijziging aanhangig zijn gemaakt. Het is overigens denkbaar dat een alimentatieverzoek voorafgaand aan de wetswijziging is ingediend, doch later in de procedure wordt aangevuld/gewijzigd, door de kring van onderhoudsplichtigen uit te breiden met de stiefouder. Ook in dat geval adviseert de commissie om oud recht van toepassing te achten. De commissie maakt uit de memorie van toelichting op dat, ook wanneer sprake is van een latere wijziging op grond van gewijzigde omstandigheden, de stiefouder nog steeds onderhoudsplichtig blijft. Dit laatste acht de commissie niet juist. De wetswijziging an sich dient geen relevante wijziging van omstandigheden in de zin van artikel 1:401 lid 1 BW op te leveren, doch wanneer een herziening op andere gronden aan de orde is, dan dient de beoordeling plaats te vinden aan de hand van de op dat moment geldende wet- en regelgeving.

2. Berekening alimentatie door het LBIO:

- Aangegeven wordt dat het LBIO al enige tijd alimentatieberekeningen maakt, waarvoor een wettelijke grondslag wenselijk zou zijn. Daartoe wordt een nieuw artikel 408a voorgesteld. De commissie vraagt zich af waarom deze wettelijke grondslag gewenst is en wat dat betekent voor de status van deze berekeningen. De toelichting is daarover niet duidelijk.
- Daar waar het LBIO tot nu toe slechts berekeningen heeft gemaakt op gezamenlijk verzoek, zou het wetsvoorstel er ineens toe leiden dat het LBIO ook een berekening kan maken op verzoek van één van partijen. Volgens de commissie is dit ongewenst. Dit zou kunnen leiden tot een wildgroei aan berekeningen, die – juist vanwege de lage kosten – bij iedere kleine wijziging kunnen worden aangevraagd. Het is bovendien onduidelijk hoe het LBIO aan de informatie zou moeten komen van de partner van wie het berekeningsverzoek niet afkomstig is. Zou het LBIO

de andere partij daarover dan aanschrijven? En hoe wordt er dan voor gezorgd dat niet al te lichtvaardig om een herberekening wordt gevraagd? Partijen kunnen elkaar op deze manier aardig dwars zitten. Een aanvullende opmerking - die wellicht niet direct tot de wetgever is gericht, maar eerder tot de rechterlijke macht - is nog de volgende. In het familierecht is het gebruikelijk dat iedere partij zijn of haar eigen proceskosten draagt. De commissie acht het wenselijk dat in de rechtspraak meer gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid om de proceskosten volledig te laten voldoen door de partij die het proces heeft bemoeilijkt, bijvoorbeeld door geen inkomensstukken aan te leveren, dan wel door de partij die het proces heeft misbruikt, bijvoorbeeld door lichtvaardig tot procederen over te gaan, soms zelfs vrijwel kosteloos op basis van een toevoeging, terwijl de andere partij die zich moet verweren, hoge advocaatkosten heeft. De rechter heeft deze juridische mogelijkheid ook nu al, maar er wordt nog te weinig gebruik van gemaakt, meent de commissie.

- Voorts zet de commissie vraagtekens bij de kwaliteit van de via het LBIO tot stand gekomen berekeningen. Het gaat uiteraard niet enkel om het op juiste wijze invoeren van de gegevens, waarna er een berekeningsresultaat uit het systeem rolt. Vragen als 'welk inkomen voer je in?', 'staat het werkelijke inkomen wel in verhouding tot iemands verdien capaciteit?', 'gebruiken we het gezinsinkomen van het laatste jaar als basis voor de behoefteberekening of is dat wellicht niet redelijk omdat dit een uitzonderlijk jaar was?', zijn slechts enkele voorbeelden van juridische vragen die in een alimentatiediscussie kunnen spelen. In alimentatieprocedures geldt een verplichte procesvertegenwoordiging door een advocaat. Er mag op worden vertrouwd dat een advocaat de juiste juridische up to date kennis heeft om alle aan de orde zijnde vraagstukken in ieder specifiek geval goed te kunnen overzien. Het is de vraag of deze taak bij een (niet juridisch geschoolde?) LBIO-medewerker moet komen te liggen. Bovendien vreest de commissie dat onjuiste berekeningen alleen maar tot nog meer procedures en tot ingewikkelder procedures zullen leiden.
- Verder vraagt de commissie zich af wat de status zou worden van een dergelijke berekening van het LBIO, bijvoorbeeld in een gerechtelijke procedure. Ook dat is nu geheel onduidelijk en wat de commissie betreft onwenselijk.
- Kortom, de commissie adviseert om dit onderdeel van de wetswijziging niet door te voeren. Deze route om te komen tot een vaststelling of wijziging van alimentatie (kinder- en/of partneralimentatie) is op eenzijdig verzoek te laagdrempelig en bovendien met onvoldoende waarborgen omkleed. Er is immers ook geen verplichte procesvertegenwoordiging. Wat de commissie betreft houdt het LBIO het dus bij de huidige werkwijze: op verzoek van beide partijen maken zij een berekening. Het is goed dat die laagdrempelige mogelijkheid bestaat, zodat partijen - die verder geen geschil met elkaar hebben, maar een inkomenswijziging wel even willen 'doorvertalen' naar een nieuwe alimentatieverdeling - samen voor dit goedkopere alternatief kunnen kiezen.

Artikelsgewijs commentaar

Alle onder O. t/m W. voorgestelde artikelwijzigingen zijn wenselijk. Deze wijzigingen zijn een uitwerking van de keuze om de onderhoudsverplichting van de stiefouder af te schaffen.

De commissie adviseert negatief ten aanzien van het voorstel om het LBIO een wettelijke basis te geven voor het maken van alimentatieberekeningen, zodat de commissie de wijziging onder X. onwenselijk acht.